

יוצרים מרחב בטוח בכיתה

מיועד לכיתות ז'-י"ב

משך המפגש: 45 דק'

מטרות:

- נבין ביחד את המושג מרחב בטוח
- נגבש הסכמות כיתתיות וניצור חוזה משותף שילווה אותנו במהלך השנה

רקע למורה

מרחב בטוח הוא מרחב שהמשתתפים בו מרגישים בנוח, שאפשר להתנהל בו בלי חשש מאלימות פיזית או מילולית. מרחב שבו יש הסכמה משותפת על כך שמותר לטעות, להתנצל, ללמוד.

יצירת מרחב בטוח בכיתה היא פעולה מתמשכת שמשפיעה על החוויה היומיומית של התלמידים והתלמידות.

דברי פתיחה

נאמר לכיתה:

בתחילת השנה אני רוצה שנחשוב ביחד איך אנחנו רוצים שהכיתה שלנו תרגיש - מקום שאפשר להיות בו, לדבר, לשאול, לשתף, וגם לטעות.

היום ננסה להבין מה זה בכלל "מרחב בטוח", ונראה איך אנחנו יוצרים אחד כזה יחד.

כתבו על הלוח:

"מה הופך כיתה למרחב בטוח?"

השאירו את השאלה פתוחה - נחזור אליה בהמשך.

מהלך המפגש

חלק א' - מעגל בטוח - 10 דק'

נסדר מעגל כיסאות במרכז הכיתה. נבקש מהתלמידים. וזאת לעמוד במעגל. נשחק את המשחק "מי כמוני?" - המורה מדגים שהוא מתחיל משפט במילים "מי כמוני..." ומשלים עם משהו שנכון לגביו. כל מי שמה שאמר. תקף גם לגביו. עושה צעד קדימה לתוך המעגל, נשאר רגע וחוזר חזרה. דוגמאות למשפטים -

- מי כמוני שמעדיף פיצה על המבורגר 🍕
 - מי כמוני שמתקשה לקום בבוקר 🌞
 - מי כמוני ששר במקלחת 🚿
 - מי כמוני שמתבאס כשיש מבחן בהפתעה 😬
 - מי כמוני שמחכה כבר לחופשה הבאה ☀️
- לכיתות בוגרות:

- מי כמוני לפעמים מפחד לטעות בכיתה
 - מי כמוני מעדיף שמקשיבים לו עד הסוף לפני שעונים
 - מי כמוני לפעמים שומר דברים לעצמו גם כשיש לו מה להגיד
- * בכיתה שהתרגיל עובד היטב אפשר גם לבקש מתלמיד. שרוצה לתת גם כן משפט "מי כמוני..." בסוף התרגיל נבקש מכולם לשבת בחזרה ונשאל: איך הייתה התחושה בתרגיל?

בהרמת אצבעות בכף יד (1 עד 5) - עד כמה היה לי כיף\מפתיע\מצחיק\מוזר\מביך\מעצבן להשתתף? כאשר עולות התייחסויות ותחושות נעימות נוכל לציין שכך מרגישים כאשר מתקיים מרחב בטוח במעגל ואם עולות תחושות לא נעימות אז ייתכן שאנחנו צריכים לייצר פה ביחד מרחב בטוח יותר.

חלק ב' - "הכיתה הדמיונית" - 15 דק' מהלך:

1. המורה מחלק את הכיתה ל-3-4 קבוצות (או עובד במליאה, תלוי בגודל הכיתה).
2. כל קבוצה מקבלת תיאור של "כיתה דמיונית" (נספח א')

- נבקש מכל קבוצה לענות על השאלות הבאות:
- איך לדעתכם מרגיש. תלמיד. הכיתה כזו?
 - יש תחושות שצינתי בתרגיל הקודם שתלמיד. הכיתה הזו עשוי להרגיש בעוצמה חזקה?
 - מה גורם למרחב בדוגמא הזו לא להיות בטוח?
 - מה אפשר לעשות אחרת - מצד התלמידים או מצד המורה?

לאחר כמה דקות של דיון, נאסוף מהכיתה תשובות ונחזור לשאלה שעל הלוח - מה עוזר למרחב להיות בטוח, ומה פוגע בתחושת הביטחון?

חלק ג – ניסוח הסכמות כיתתיות - 15 דק'

1. המורה כותב על הלוח שתי כותרות:
 - "מה עוזר להרגיש בטוח בכיתה?"
 - "מה פוגע במרחב הבטוח בכיתה?"
 2. התלמידים.ות מציעים תשובות, והמורה רושם.
 3. יחד מסכמים ניסוח של חוזה כיתתִי/הסכמות – רשימה של 5–7 עקרונות שחברי הכיתה מתחייבים אליהם, לדוגמה:
 - לא צוחקים על מי שמשתף.
 - לא מדברים בשם אחרים.
 - מותר לא להשתתף.
 - מקשיבים עד הסוף לפני שמגיבים.
- המלצה - לעשות את החלק הזה על 2 פלקטים גדולים ולבקש מהתלמידים לחתום ולתלות\לשמור בכיתה.

חלק ד – סיום קצר - 5 דק'

- שאלו את הכיתה:
- מה דבר אחד שכל אחד מאיתנו יכול לעשות כדי לעזור לשמור על המרחב הבטוח השנה?
 - אפשר לסגור בתודה קצרה ולציין שהחוזה הזה ישמש בסיס לכל השיעורים בנושאים רגישים בהמשך השנה.

סיכום

אמרו לכיתה - עכשיו שיש לנו חוזה והסכמות משותפות העבודה שלנו רק מתחילה. זו האחריות של כולנו לוודא שאנחנו שומרים על ההסכמות האלה. אם נתמיד בזה נוכל ליהנות ממרחב בטוח שיהפוך את הכיתה למקום שכיף להגיע אליו כל בוקר.

טיפ למורה - בתחילת השנה חשוב להוות הדמות המחזיקה והמכווינה ולהשתמש בחוזה הכיתתי בתור מצפן לעתים תכופות. בשלב מסוים ובהתמדה תוכל הכיתה לאכוף את ההסכמות והחוזה בעצמה.

נספח א' - הכיתה הדמיונית

כיתה שיש בה כמה תלמידים שתמיד רק הם מדברים בטון של "אני יודע". ששואלים בכיתה שאלה הם ישר עונים לפני שלאחרים בכלל יש הזדמנות לנסות. לפעמים רואים שיש משהו ששכר באה לדבר ואז עוצרת כי לא בא לו. להתפרץ או לצאת טיפש. שאחד ה"שקטים.ות" סוף סוף אומר משהו בשיעור אז בדרך כלל משהו אחר קוטע אותו תוך כדי ומתקן אותו על דברים קטנים. יש תחושה שמי שלא בטוח בעצמו אז לא כדאי שידבר.

כיתה עם אנרגיה מטורפת! מלאת חיים, יש צחוקים ורעש כל הזמן. יש חבורת בנות שתמיד עושה צחוקים, לפעמים על חשבון אחרים. הכל תמיד "בצחוק". שעולים בכיתה נושאים שקשורים לחברות, זוגיות או גוף ישר מתחילות הערות ובדיחות ואז כולם מתפוצצים מצחוק. יש כמה שמתכווצים בכיסא שזה קורה ומקווים שלא ישימו לב אליהם. נראה שהבנות לא תמיד מתכוונות לפגוע אבל יש כמה שכבר מעדיפים להיות בשקט בצד כדי לא להפוך להיות הבדיחה הבאה...

כיתה עם אווירה רגועה, מאו מנומסת, כל אחד.ת מרים את היד לפני שמדבר ורוב הזמן הכיתה די בשקט. יש חיוכים אבל לא מקובל להגיד מה באמת כל אחד.ת מרגיש.ה. אם עולה נושא שקשור לרגשות או דברים אישיים אז מורידים את העיניים למחברת. חלק "מעדיפים לא לדבר על זה" וחלק מהנהנים בלי להגיד כלום. יש תחושה שכולם בסדר אחד עם השנייה אבל לא באמת יודעים מה עובר על חברי הכיתה באמת...

כיתה של הומור באוויר שתמיד על הגבול בין מתאים למוגזם. יש חבורת בנים שתמיד זורקת הערות על איך נראים בנים ובנות בכיתה, מי עשה מה עם מי ומי בקטע של מי עכשיו. לפעמים בצחוק לפעמים לא. שמשהו אומר "זה לא נעים לי" ישר מגיבים "נו באמת, מה אתה כזה רגיש". חלק צוחקים במבוכה ואף אחד לא עוצר לחשוב אם זה מצחיק או מוגזם. יש בנות שכבר התלוננו כמה פעמים שזה מפריע אבל לא משתנה שום דבר.